

Forskningsfinansierende fondes perspektiver på universiteternes økonomiske vilkår

Baggrundsnotat fra projektet **Finansiering af den offentlige forskning i Danmark**

Denne publikation udspringer af projektet Finansiering af den offentlige forskning i Danmark, som er udført i et samarbejde mellem Institut for Regnskab ved Copenhagen Business School og Tænkertanken DEA. Projektet blev gennemført i perioden april 2018 til december 2019 og modtog 2 mio. kr. i støtte fra Novo Nordisk Fonden.
openhagen Business School
Solbjerg Plads 3
2000 Frederiksberg
www.cbs.dk

Udgivelsesdato: december 2019

Udarbejdet af:

Mads Fjord Jørgensen, programleder, DEA
Maria Theresa Norn, analysechef, DEA

Denne bilagsrapport og relaterede publikationer fra projektet kan downloades fra http://dea.nu/publikationer/uni_økonomi

Indledning

Som led i projektet Finansiering af den offentlige forskning i Danmark, som er udført i et samarbejde mellem Institut for Regnskab ved Copenhagen Business School og Tænk tanken DEA, og med støtte fra Novo Nordisk Fonden, har DEA gennemført en undersøgelse af danske universitetslederes oplevelse af universiteternes økonomiske vilkår og råderum. Denne delundersøgelse er afrapporteret i baggrundsrapporten *Universitetslederes oplevelse af universiteternes økonomiske råderum*, som bl.a. beskriver, hvordan universitetslederne oplever, at deres ledelsesrum er udfordret på grund af en række faktorer, herunder den stigende andel af eksterne forskningsmidler. En større andel af universiteternes samlede økonomi i dag består af eksterne forskningsmidler, og ifølge universitetslederne stiller denne udvikling nye krav til ledernes økonomistyring og økonomiske planlægning, og har konsekvenser for, hvordan universitetsledere kan sikre det råderum, som er nødvendigt for, at universiteterne kan løfte deres samlede opgaveportefølje.

Universitetslederne skal i stigende omfang forholde sig til finansieringen fra eksterne bevillingsgivere og implikationerne heraf, herunder en række afledte omkostninger forbundet med de eksterne bevillinger. De skal også overveje hvilken betydning det har for institutter, fakulteter og institutionen som helhed, herunder hvorvidt og hvordan den øgede andel af eksterne midler harmonerer med den overordnede retning for universitets forskningsaktiviteter, understøtter hensigtsmæssige forhold for forskere, samt fortsat muliggør, at universitetet lever op til sine øvrige forpligtelser.

Forskningsfinansierende fondes perspektiver på betydningen af de stigende eksterne forskningsmidler udgør en vigtig del af det samlede billede af universiteternes økonomiske betingelser og rammevilkår, da de bl.a. definerer betingelserne for bevillinger og oplever universitetsledernes ageren som bevillingsmodtagere. Vi har derfor gennemført en rundspørge blandt tre offentlige og fem private danske fonde, med fokus på deres oplevelser af universiteternes økonomiske vilkår. Formålet med rundspørgen var at nuancere resultaterne fra interviewundersøgelsen blandt universitetsledere og dermed bidrage til et kvalificeret videngrundlag for den videre debat om, hvordan vi sikrer de bedst mulige vilkår for offentlig, dansk forskning.

Rundspørgen, som afrapporteres her, er gennemført i efteråret 2019 med ledelsesrepræsentanter fra de otte fonde, som er repræsenteret i [Forum for Forskningsfinansiering](#). Alle interviews er transskriberet og kodet i NVIVO. En liste over interviewpersoner kan findes bagerst i dette notat.

Notatet skitserer særligt fondenes perspektiver på 1) udviklingen i universiteternes indtægter, 2) betydningen af denne udvikling og 3) universiteternes og fondenes roller i at påvirke universiteternes økonomiske vilkår og råderum. Notatet afsluttes med et kapitel, der præsenterer de adspurgte fondes forslag til, hvordan vi kan sikre en bæredygtig økonomi på den danske universiteter og de bedst mulige vilkår for dansk universitetsforskning.

Formålet med notatet er ikke at præsentere en tilbundsgående analyse af fondenes perspektiver på universiteternes økonomiske vilkår og råderum, men at bidrage med et "spejl" til universitetsledernes oplevelse heraf, hvor fondene har haft mulighed for at forholde sig til, nuancere og supplere resultaterne fra interviewundersøgelsen blandt universitetsledere. Notatet præsenterer DEAs tolkning af resultaterne fra rundspørgen blandt fondene, hvor fællesmængderne og de væsentligste forskelle beskrives i notatet.

Pointer fra rundspørge blandt forskningsfonde

Udviklingen i andelen af eksterne forskningsmidler i universiteternes økonomi har haft stor betydning for den offentlige forskning

De eksterne forskningsmidler udgør en betydelig og stigende andel af universiteternes samlede økonomi. Respondenterne fra de forskningsfinansierende fonde anskuer, ligesom universitetslederne, de stigende eksterne midler positivt, da de er med til at øge universiteternes samlede forskning. De eksterne forskningsmidler har bidraget til finansieringen af en større volumen af forskningsaktiviteter, som ikke havde været mulig at opnå uden stigende eksterne bevillinger, særligt da den offentlige finansiering af forskning har været stagnerende over de seneste år.

Flere fondsrepræsentanter anerkender, at universitetsledere ikke står i en nem position. Nogle påpeger, at universitetslederne skal tilgodese hensyn og krav fra mange sider, herunder politiske beslutningstagere og eksterne bevillingsgivere, men også institutionens forskere og enheder, bestyrelse, og ledelseskollegaer på andre ledelsesniveauer på universitetet. Som en respondent påpeger: de skal på den ene side udvise strategisk ledelse og foretage prioriteringer, mens de på den anden side skal værne om en "have af vildtvoksende planter", som per definition har stor autonomi. En anden respondent påpeger, at "pengene [til universiteterne] kommer på en ny måde", og at dette kræver justeringer i, hvordan universitetsledere foretager økonomiske prioriteringer og styrer institutionernes økonomi og sikrer deres råderum. En anden respondent påpeger, at den nuværende situation skal ses i et historisk lys præget af øget konkurrenceudsættelse af offentlige forskningsmidler, nye krav til nye ledere som følge af Universitetsreformen i 2003, krav om øget optag af ph.d.'er, en voksende opgaveportefølje, en stor stigning i antallet af studerende på de lange videregående uddannelser, underfinansierede uddannelser og stigende private forskningsbevillinger – alt sammen faktorer, der både skaber muligheder og øger det oplevede pres på lederne, og derfor kalder på nye eller justerede ledelsesmæssige tilgange.

De interviewede fondsrepræsentanter vurderer desuden, at en hensigtsmæssig balance mellem universiteternes basismidler og de eksterne forskningsmidler har betydning for universitetsledernes ledelsesopgave. Det handler om, at universitetslederne i stigende omfang bl.a. skal vurdere og træffe beslutning om hvorvidt store bevillinger understøtter universitetsenhedens samlede strategi, om de samlede omkostninger forbundet med eksternt finansierede forskningsprojekter er estimeret på retvisende vis i ansøgningerne, om hvordan og hvor meget de skal tilgodese forskningsmiljøer med potentiale for øget eksternt hjemtag af bevillinger, og om hvordan og hvor meget de skal understøtte forskningsmiljøer, som spiller en vigtig rolle i universitetets evne til at løfte øvrige opgaver og forpligtelser, men som af forskellige årsager har ringere vilkår for at hjemtage eksterne bevillinger.

Særligt to fondsrepræsentanter stiller spørgsmål ved, om konkurrenceudsættelsen af forskningsmidler – som de anerkender har spillet rolle i at styrke kvaliteten af dansk forskning – er langtidsholdbar, hvis de konkurrenceudsatte midler fortsat stiger ift. de interne midler på universiteterne, som primært udgøres af uddannelsesmidler og basisforskningsmidler. En hensigtsmæssig balance mellem de interne og eksterne midler, påpeger de, er central for, at universiteterne kan løfte deres samlede opgaver og drage optimal nytte af bevillingerne fra fx de private fonde.

Med de stigende eksterne bevillinger fra især private fonde så flere fondsrepræsentanter gerne, at staten bidrog med øgede basistilskud til universiteterne. Dette ser fondene dog ikke som et sandsynligt aktuelt scenarie.

De private fondes repræsentanter giver over en bred kam udtryk for, at de ser deres rolle i det forskningsfinansierende system som at bidrage til, at universiteterne får nogle ekstraordinære muligheder, hvilket en respondent beskriver som "flødeskum på kagen". En respondent fra en offentlig fond understreger, at både de private og offentlige fonde har et smallere sigte – dvs. primært at understøtte forskning – end universiteterne, som skal løfte en bred vifte af opgaver ift. forskning, uddannelse og øvrig formidling og videnspredning. Flere respondenter understreger vigtigheden af, at der sikres tilstrækkelige midler – fra politiske beslutningstagere og universitetsledere – til at universiteterne kan løfte den samlede opgaveportefølje, som fondene kun kan bidrage delvist til. Nogle fondsrepræsentanter udtrykker bekymring for et oplevet ønske om, at fondene i stigende grad også bidrager til fx huslejeomkostninger, lønmidler til fastansatte forskere og opgaver, som de mener bør finansieres via universiteternes interne midler. Dog påpeger flere fonde, at de også yder bidrag til at løfte fx uddannelsesopgaver (eksempelvis ved at finansiere ph.d.'er og postdoc'er, hvilket både understøtter forskeruddannelse og, hvor disse ansatte har undervisningsforpligtigelse, undervisningen på bachelor og kandidatniveau), samt opgaver ifm. videnspredning eller nyttiggørelse af forskningen.

Hvorfor oplever universiteterne i stigende grad udfordringer med at løfte deres samlede opgaver?

Mens der er bred enighed blandt fondsrepræsentanterne om, at staten i den ideelle verden bidrog med flere forskningsmidler, således at udviklingen i basismidlerne fulgte med udviklingen i eksterne midler, er der lidt større variation mellem fondene i forhold til vurderingen af, i hvilket omfang ledelserne på universiteterne har haft en hensigtsmæssig tilgang til de ændrede økonomiske vilkår.

Det økonomiske råderum på universiteterne er ifølge fondsrepræsentanter en dynamisk størrelse, forstået som noget, universitetsledere selv er med til at skabe igennem deres valg og fravalg. Når universitetsledere beretter om et ændret økonomisk råderum – og i nogle tilfælde et mere begrænset oplevet ledelsesrum – stiller flere fonde spørgsmål ved, i hvilken grad denne oplevelse skyldes stigningen i de eksterne bevillinger. Blandt andet peger fondsrepræsentanter på, at universitetsledernes evne til at sikre en hensigtsmæssig søgning af forskningsmidler blandt deres forskergrupper – ved fx at understøtte forskere i at udarbejde budgetter for forskningsbevillingsansøgninger, som indtænker flest mulige af de faktiske omkostninger, og balancere nødvendige hensyn i den interne fordeling af de økonomiske ressourcer – spiller en afgørende rolle for råderummet på universiteterne. En fondsrepræsentant efterspørger en styrket strategi blandt universitetsledere ift. en sådan hjemtagning af eksterne bevillinger. En anden gav udtryk for en oplevelse af, at der måske har været en "det løser sig nok"-tilgang blandt nogle universitetsledere ift. de potentielle økonomiske konsekvenser af deres forskeres ansøgninger om eksterne bevillinger og hvordan disse konsekvenser skulle håndteres, såfremt ansøgningerne blev godkendt. Samme respondent understreger derfor betydningen af velinformerede ledelsesmæssige prioriteringer af og opbakning til ansøgninger om eksterne bevillinger, og at manglen herpå må forventes at medføre et mindre råderum for universiteterne.

Nogle fondsrepræsentanter påpeger, at universitetslederens oplevelse af universiteternes økonomiske rammevilkår varierer. De oplever, at nogle universitetsledere giver udtryk for store udfordringer med at sikre gode økonomiske rammer for deres virke, mens andre ikke påpeger nævneværdige udfordringer. Det gælder både i den offentlige debat og i fondenes bilaterale dialog med universitetsledere. De nævner flere eksempler på, at universitetsledere med ansvar for en betydelig andel af eksterne forskningsmidler, som ikke giver udtryk for udfordringer med deres økonomi eller råderum. Dette peger, ifølge disse fondsrepræsentanter, på, at det ikke er andelen af eksterne bevillinger alene, der kan skabe udfordringer for universitetslederens økonomisk råderum, men også universitetslederens varierende vanskeligheder og praksis ift. at foretage prioriteringer og sikre god økonomistyring på universiteterne.

Nogle fondsrepræsentanter påtaler også universitetsledernes rolle i forhold til at sikre hensigtsmæssige incitamentsstrukturer på universiteterne, fx via universiteternes interne budgetmodeller, som afspejler, hvilke parametre universitetsenheder skal præstere på for at få tildelt en større andel af den samlede økonomi. Ifølge flere fondsrepræsentanter ansporer både statslige rammer og universitetsinterne budgetmodeller i dag ofte til vækst på universiteterne – særligt vækst i eksterne forskningsbevillinger. Dette kan medføre, påpeger respondenter, et uhensigtsmæssigt fokus på vækst i eksterne midler, en uhensigtsmæssig stigning i antallet af ansatte og dermed i lønudgifter, eller, som en respondent udtrykker det, at en stor del af forskningen og midler på et institut "parkeres" indenfor et område, som ikke nødvendigvis understøtter enhedens prioriteringer. Det kan også udfordre mulighederne for at skabe et hensigtsmæssigt økonomisk råderum, hvis de interne midler og økonomistyringen ikke kan følge med væksten i eksterne bevillinger.

Incitamenterne til vækst har ifølge enkelte respondenter medført, at nogle universiteter har forsøgt at vækste sig ud af deres problemer. En vækst, som flere fonde peger på, kan være med til at udhule universiteternes økonomiske råderum. Dertil kan incitamenterne til vækst skabe en uhensigtsmæssig konkurrence både internt på universiteterne, dvs. institutter imellem, og også universiteterne imellem, da ministeriets fordeling af basismidler bl.a. belønner hjemtag af eksterne forskningsbevillinger.

En fondsrepræsentant efterspørger et reduceret fokus på vækst og kapacitetsopbygning i forskningssektoren og et øget fokus på yderligere kvalitative forbedringer – dvs. bedre udnyttelse af de ressourcer, der i dag er i sektoren – mhp. at løfte dansk forsknings kvalitet og værdiskabelse til nye højder. Eksempelvis gennem forbedring af forskningsinfrastrukturen og bedre vilkår for fastansatte. Andre respondenter efterspørger øget ledelsesmæssig prioritering af de forskningsområder, institutionerne ønsker at satse på mhp. mere effektiv udnyttelse af de tilgængelige ressourcer.

Flere fondsrepræsentanter fortæller, at fondene igennem deres forskningsbevillinger forsøger at bidrage til hensigtsmæssige økonomiske vilkår for universiteterne. Bl.a. beskriver nogle fondsrepræsentanter, hvordan de går i dialog med universitetsledere i fx prækvalifikationen i uddelingsprocessen af eksterne bevillinger for at sikre, at projekterne har en bredere forankring på universitetet – og at eventuel medfinansiering og/eller aftaler om indlejring af stillinger er meningsfulde, både for de støttede forskningsprojekter og for universitetsenheden samlet set. Samtidig beskriver flere fondsrepræsentanter et øget skift væk fra krav om indlejring af stillinger, i erkendelsen af at den styrkede forankring af de støttede aktiviteter kan komme på bekostning af reduceret fleksibilitet og råderum på institutionerne. Flere respondenter beskriver også, hvordan de ikke tillader frikøb af forskere, for bl.a. ikke at udfordre universiteterne ift. at løfte deres undervisningsforpligtelser.

Alle de interviewede fondsrepræsentanter oplever desuden, at den politiske styring og de administrative krav, som universiteterne er underlagt, også har betydning for ledelsesopgaven og for de ressourcer, universitetsledere råder over. Respondenterne oplever fx, at universiteternes administrative forpligtelser vokser bl.a. som følge af eksterne krav fra politisk side. De politiske krav er afspejlet i fx udviklingskontrakter, kvalitetssikringsmekanismer ift. uddannelser, og krav til dokumentation og indrapporteringer af aktiviteter og resultater på universiteterne.

Hvordan oplever fondene ændringerne i universiteternes økonomi?

Universiteternes ændrede økonomi kommer til udtryk på flere måder ifølge de forskningsfinansierende fonde. Fx peger nogle fondsrepræsentanter på, at de modtager flere ansøgninger fra forskere uden fast stilling end tidligere. Forskerne søger om midler til bl.a. at dække deres egen løn. Flere af de interviewede fondsrepræsentanter udtrykker desuden bekymring over en tendens til at også nogle lektorer, som typisk ansættes i faste videnskabelige stillinger, nu også ansættes i på stillinger muliggjort

af eksterne bevillinger, som bl.a. påpeget i en nylig rapport fra Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (2019). Enkelte fondsrepræsentanter er dog af den opfattelse, at enkelte universiteter i stigende grad anvender deres råderum til at ansætte forskere i faste stillinger.

Samtidig oplever repræsentanter fra offentlige fonde, som yder 44 pct. tilskud til overheadomkostninger ifm. bevillinger, at der er mange ansøgninger fra de samme institutter, hvilket kunne indikere et øget fokus blandt institutledere på at tilskynde deres forskere til at søge midler, der dækker en større del af overheadomkostninger.

Dertil oplever nogle fondsrepræsentanter, at der ikke er midler til "midterlaget" af forskere på universiteterne, hvilket illustreres af, at antallet af adjunkter og lektorer er mindre end antallet af både yngre forskere og professorer på universiteterne. Ifølge en fondsrepræsentant kan det forklares ved, at der fx er institutter, hvor der ikke længere ansættes adjunkter, men også den øgede koncentration af eksterne bevillinger blandt mere erfarne forskningsledere, som ofte bemander deres forskningsgrupper med yngre forskere.

Udviklingen mere generelt i forskernes karrierevilkår og udsigter for særligt mindre etablerede forskere på universiteterne vækker bekymring blandt flere af de adspurgte fondsrepræsentanter. De oplever, ligesom mange universitetsledere, at de nuværende ubalancer i forskningen, som bl.a. kommer til udtryk i diskussioner om forskerhoteller og timeglaseffekter, kan få betydning for den langsigtede udvikling for den offentlige forskning – og særligt muligheden for at rekruttere de dygtigste talenter til forskningen og bibeholde dem på denne karrierevej. Bl.a. pga. denne bekymring er der fonde, som afholder sig fra at støtte bestemte forskerstillinger, fx midlertidige ansættelser i postdoc-stillinger.

De fleste fondsrepræsentanter udtrykker bekymring for, hvis fondsbevillinger får for stor indflydelse på, hvem der ansættes på universiteterne. De påpeger at ansættelsesbeslutninger bør hvile på vurderingen af forskernes formåen indenfor deres forskningsfelt og institutionens vurdering af, hvem de vil ansætte for at styrke deres miljøer og løfte den samlede opgaveportefølje. Flere respondenter stiller dog spørgsmål ved, om dette i tilstrækkelig grad er tilfældet i dag. Som en fondsrepræsentant påpeger, men som flere respondenter også giver udtryk for, er det vigtigt, at ansvaret for rekruttering og talentudvikling ikke lægges over til velfinansierede forskningscentre eller fonde, men varetages af ledelsen, som har det samlede overblik over prioriteringer og opgaver på et givent institut.

Flere fondsrepræsentanter peger mere generelt på, at det ikke er hensigtsmæssigt, hvis de i for høj grad får ansvar for at adressere universiteternes udfordringer, fx at sikre det næste vækstlag af forskere, en sammenhængende stillingsstruktur på universiteterne eller muligheder for nybrud i forskningen. Det ville medføre, at fondene får for stor indflydelse på, at universiteterne udvikling foregår hensigtsmæssigt; en opgave som de mener ikke er deres, og som de ikke har det fornødne overblik eller tilstrækkelig indflydelse til at kunne løfte. Alle fondsrepræsentanterne anerkender dog, at de har en vigtig rolle i at understøtte universitetslederne i at skabe fornuftige rammer for forskningen og universiteternes øvrige aktiviteter.

Sidst men ikke mindst påpeger en fondsrepræsentant det positive i at tale om et "råderum" på universiteterne, fordi dette fremmer en diskussion både af, hvordan vi sikrer *tilstrækkeligt* råderum, og af, hvordan dette råderum bør anvendes bedst ift. at sikre de bedst mulige vilkår for universiteternes forskning, uddannelse og værdiskabelse i samfundet. Her peger andre fondsrepræsentanter særligt på vigtigheden af, at universiteterne sikrer midler til dygtige etablerede og lovende forskere, som af forskellige årsager har sværere ved at tiltrække eksterne bevillinger, fx fordi de falder udenfor de områder og aktiviteter, som fondene yder støtte til.

Manglende transparens i universiteternes økonomi kan være stopklods for en videre dialog

De adspurgte fondsrepræsentanter erkender, at universiteternes økonomiske råderum og vilkår har ændret sig over de seneste ti år, bl.a. på grund af stigningen i eksterne forskningsbevillinger sammenholdt med de stagnerende basismidler, og at dette har ændret universitetsledningens ledelsesopgave. Fælles for de interviewede fondsrepræsentanter er derudover, at de oplever en manglende transparens i universiteternes økonomi og omkostninger, både overordnet set og ifm. konkrete forskningsprojekter, som fondene støtter.

Flere fonde efterspørger større transparens i universiteternes samlede økonomi, så de får større vished om, hvorvidt staten løfter finansieringen af sine forpligtelser, og hvilke omkostninger fondenes finansiering understøtter. Mere konkret er ønsket om øget transparens drevet af flere fondes behov for større indsigt i, hvordan deres bevillinger direkte eller indirekte går til at støtte omkostninger forbundet med forskningsprojekter. I det omfang, der kan skabes tydelighed omkring de afledte og uspecificerede omkostninger, er der enkelte fonde, som også er åbne overfor at støtte flere af disse omkostninger.

Fondsrepræsentanter beskriver den manglende transparens som afgørende for, hvorfor det er vanskeligt entydigt at pege på, hvori universiteternes udfordringer består, og at estimere udfordringernes omfang.

Et eksempel, som flere fonde fremhæver for at underbygge den manglende transparens i universiteternes økonomi, er omkostninger forbundet med husleje. Bygningsomkostninger og forskelle i bygningsejerforhold må, ifølge flere fonde, være af afgørende betydning for universiteternes og universitetsenheders forskellige økonomiske situationer. Dette peger flere fonde på ligeledes kan have indflydelse på de afledte omkostninger i forbindelse med eksterne forskningsprojekter og derfor også universiteternes økonomiske råderum. Enkelte beskriver det som "en joker", der vanskeliggør muligheden for at få større forståelse for de reelle omkostninger forbundet med eksterne forskningsprojekter. Derfor bør staten, ifølge flere fondsrepræsentanter, bidrage til at skabe større gennemsigtighed omkring huslejeomkostninger – også så der er mulighed for at drøfte, om huslejeomkostningerne er hensigtsmæssige.

Fondsrepræsentanterne påpeger, at fondene på forskellig vis allerede bidrager til at sikre hensigtsmæssige økonomiske vilkår for universiteterne. Bl.a. viser flere fonde en stigende villighed til at løfte specificerede, og i nogle fondes tilfælde, uspecificerede omkostninger ifm. fondsstøttede aktiviteter. Eksempelvis påpeger flere fonde, at de særligt ifm. større strategiske satsninger er opmærksomme på at dække så stor en andel af de afledte omkostninger som muligt. Nogle fondsrepræsentanter giver også eksempler på nye tiltag til at dække yderligere udgifter forbundet med de aktiviteter, de støtter, fx barselsudgifter til personer, som ansættes ifm. eksternt støttede aktiviteter.

Flertallet af fondsrepræsentanterne oplever, at fondene har en løbende og god dialog med universiteterne. Flere understreger dog, at der skal skabes større transparens om universiteternes økonomiske forhold, og de reelle omkostninger forbundet med eksterne forskningsprojekter, for at understøtte fondenes dialog med universitetsledere om, hvordan fonde kan understøtte en mere bæredygtig økonomi på universiteterne. Dette handler særligt om, at fondene oplever, at deres fundatser primært gør dem i stand til at bevilge finansiering til forskningsprojekter, hvorfor de ønsker sikkerhed for, at de støttede omkostninger er relateret til den konkrete hovedaktivitet fremfor driften af universiteterne, som de mener, at staten bør finansiere.

Den videre dialog mellem universiteterne og fondene

Et flertal af de interviewede fondsrepræsentanter konkluderer, at tre parter har en rolle at spille i at sikre gode økonomiske vilkår for dansk forskning: universitetsledere, politikere og fondene selv.

De understreger, at universitetslederne har det primære ansvar for at håndtere mulige udfordringer i deres økonomi, da det er deres opgave at sikre, at universiteternes økonomi hænger sammen i forhold til deres samlede opgaver og prioriteringer. Men flere fondsrepræsentanter beskriver dertil, at universitetslederne har en vanskelig opgave at løfte, som fondene ønsker at bidrage til.

Der er bred enighed blandt de forskningsfinansierende fonde om, at fortsat konstruktiv dialog blandt universiteterne og fondene bør foregå på to niveauer. For det første på et overordnet niveau, både i fælles fora, fx i Forum for Forskningsfinansiering, og bilateralt på møder mellem fonde og universiteter. Her kan de overordnede tendenser i forbindelse med eksternt forskningsfinansiering og eventuelle udfordringer forbundet hermed diskuteres. Samtidig kan universiteterne og fondene drøfte mulighederne for at skabe større gennemsigtighed i, og dermed tillid fra fonde og politiske beslutningstagere til, beregninger af omkostninger og større konsistens i sprogbrug og beregningsmetoder ift. omkostninger af forskningsprojekter indenfor og på tværs af universiteterne.

For det andet på et bevillingsnært niveau, med udgangspunkt i konkrete eksternt støttede forskningsprojekter og -satsninger, hvor flere fonde erklærer sig åbne for at diskutere vilkår og følgekrav til forskningsbevillinger, herunder bl.a. også muligheden for at løfte flere afledte omkostninger. Denne dialog oplever nogle fondsrepræsentanter dog, at ikke alle universitetsledere tidligere har prioriteret tilstrækkeligt.

Flertallet af fondsrepræsentanter erkender, at der er behov for konkrete metoder til at understøtte transparens i universiteternes økonomi, øget gennemsigtighed i deres beregninger af omkostninger og større konsistens i sprogbrug og beregningsmetoder. Her peger flere på, at full costing metoder¹ kunne være en vej frem, men at det er ikke nødvendigvis den eneste eller ideelle metode. Enkelte fondsrepræsentanter er dog forbeholdne overfor behovet for fælles principper for allokering af omkostninger til specifikke aktiviteter på universiteterne eller overfor muligheden for på hensigtsmæssig vis at udvikle principper, som er gældende for hele sektoren. Generelt påpeger flertallet af forskningsrepræsentanter, uagtet den anvendte metode, at formålet med anvendelsen af konkrete metoder behøver yderligere drøftelse, fx i regi af Forum for Forskningsfinansiering.

---

¹ Full costing metoder kan anvendes til at henføre indirekte omkostninger til de primære omkostningsbærende aktiviteter mhp. at tegne et mere retvisende billede af de fulde, samlede omkostninger for institutionen ved at gennemføre en given aktivitet. For mere information herom, se baggrundsnotatet "Håndtering af omkostninger forbundet med eksternt finansieret forskning", som kan downloades fra http://dea.nu/publikationer/uni_økonomi.

Om projektet Finansiering af den offentlige forskning i Danmark

Denne publikation udspringer af projektet Finansiering af den offentlige forskning i Danmark, som undersøger en række uklarheder og spørgsmål mht. finansieringen af forskningen og universiteternes økonomiske vilkår. Målet med projektet er i sidste ende at understøtte en kvalificeret debat om, hvordan vi skaber hensigtsmæssige økonomiske rammer for dansk forskning og de danske universiteter.

Projektet består af tre dele:

- **Delprojekt 1, Finansiering af den offentlige forskning**, undersøger udviklingen i bevillingerne til forskning fra offentlige finansieringskilder samt omkostningerne i forbindelse med offentlig forskning. Delprojektet fokuserer særligt på opgørelsen af den såkaldte en-procentmålsætning og afdækker og beskriver opgørelsesvanskeligheder og uklarheder i forbindelse med denne målsætning. Delprojektet er gennemført af CBS og DEA.
- **Delprojekt 2, Universiteternes økonomiske råderum**, er en eksplorativ undersøgelse af universitetslederens oplevelse af universiteternes økonomiske vilkår og råderum, af udviklingen herindenfor samt af væsentlige faktorer, der påvirker disse vilkår og råderummet. Delprojektet er primært drevet af DEA.
- **Delprojekt 3, Erfaringer med formålsopdelte budgetter og regnskaber**, er en undersøgelse af universiteternes anvendelse og erfaringer med formålsopdelte budgetter og regnskaber, og Uddannelses- og Forskningsministeriets reforminitiativer på området, specielt med henblik på mere detaljerede forbrugsopgørelser. Delprojektet er primært drevet af CBS.

Projektet blev gennemført i perioden april 2018 til april 2019 og afrapporteres i løbet af 2019.

Projektet er udført i et samarbejde mellem Institut for Regnskab ved Copenhagen Business School og Tænketanken DEA. Projektholdet bestod af følgende personer:

Fra Institut for Regnskab	Fra Tænketanken DEA
Instituttleder Carsten Rohde	Analysechef Maria Theresa Norn
Lektor Jesper Møller Banghøj	Programleder Jeppe Wohlert
Professor Peter Skærbæk	Programleder Mads Fjord Jørgensen
Lektor Jytte Grambo Larsen	Projektassistent (nu konsulent) Sophie Moestrup
Lektor Carsten Krogholt Hansen	Projektassistent Anna Theill
Student Joakim Søeby Wedervang	Tilknyttet ekspert: Seniorforsker Kaare Aagaard,
Student Thomas Skinnerup Philipsen	Center for Forskningsanalyse (CFA), Aarhus
Tilknyttet konsulent: Eskild Nørregaard Jakobsen	Universitet